

Foto: Shutterstock.com

“Bir Tanrı”nın kurtaramadığı filozof!

Martin Heidegger’in ahlaki körlüğü!

1966 yılının Eylül ayında, yetmiş yedi yaşındaki Martin Heidegger, Almanya’nın en prestijli dergilerinden Der Spiegel’e bir röportaj verdi. Röportaj ancak ölümünden sonra yayımlanabilecekti. On yıl sonra, 1976’da Heidegger öldüğünde, bu konuşma yayımlandı ve tartışmalara yeni bir boyut ekledi.

ENİS BEHİÇ, MALMÖ

1949 yılı, Bremen. Martin Heidegger kürsüde modern teknoloji üzerine konuşuyor. Altı milyon Yahudi’nin sistematik soykırımının üzerinden henüz birkaç yıl geçmiş. Ve Heidegger şu inanılmaz karşılaştırmayı yapıyor:

“Tarımda makineleşme ile ölüm kamplarında cesetlerin fabrikasyon tarzında üretimi arasında özde bir fark yoktur.”

Traktör ve gaz odası. İkisi de modern tekniğin *“varlığı sömürmesi”*nin örnekleri. Altı milyon insanın katledilmesi, felsefi bir kategori haline geliyor.

Bu skandal bir cümle, Heidegger’in paradoksunu özetliyor: Varlığın derinliklerini arayan ama kendi varoluşunun sorumluluğundan kaçan bir filozof.

Dehâ ve Felaket

Martin Heidegger (1889-1976), 20. yüzyılın en etkili filozoflarından biri. Ama hikâyesi, entelektüel dehanın ahlaki felakatle nasıl bir arada var olabileceğinin rahatsız edici bir örneği.

Bir mantık hatırlatması: Argumentum ad hominem bir safsatadır. Bir kişinin kötü olması, argümanlarının yanlış olduğu anlamına gelmez. Ama işte sorun şu: Otantik varoluştan, özgürlükten, sorumluluklardan bahseden bir filozof, kendi yaşamında bu değerleri çiğnediğinde, bu felsefenin güvenilirliğini sarsmaz mı?

1927: Varlık ve Zaman

Güney Almanya’nın küçük Meßkirch kasabasında mütevazı bir Katolik ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Heidegger, başlangıçta din adamı olmayı düşünmüştü. Freiburg’da Edmund Husserl’in fenomenolojisiyle tanıştı ve akademik yolculuğu başladı.

1927’de yayımlanan Varlık ve Zaman, felsefeyi kökten sarstı. Heidegger’in iddiası: Platon’dan beri Batı felsefesi, bir şeyin var olmasının gerçek doğasını gizlemiştir.

Bu proje için yeni bir kavram üretti: Dasein, *“dünyada oluş.”* İnsan sadece düşünen bir bilinç değil, zamana fırlatılmış, geçmişi olan, geleceğe açık bir varlıktır.

Heidegger, Dasein’ın üç temel özelliğini tanımlar:

1. Olgusallık: Dasein *“dünyaya fırlatılmış”*tır, geçmişi tarafından kısmen belirlenmiştir.

2. Varoluşsallık: Geleceğe dair özgürlük ve sorumluluk.

3. Düşkünlük: Şimdiki anın sıradan kaygılarında kendini kaybetme.

Otantik yaşam, geçmiş, şimdi ve gelecek - *özellikle ölüm* - ufkunda bütünsel bir varoluştur.

Bu devrimci felsefe, Hannah Arendt, Hans-Georg Gadamer, Karl Löwith, Herbert Marcuse gibi isimleri etkiledi. Ama bu kavramlar 1930’ların Almanya’sında karanlık anlamlar kazanabilirdi.

1933: Sarhoşluğun Yılı

Heidegger’de modernite eleştirisi, teknolojiye mesafe, *“halkın kaderine, toprağa, köklere dönüş”* vurgusu giderek belirginleşiyordu.

1933’te Hitler şansölye olduğunda, Heidegger bu *“devrim”*den umutluydu. Nisan’da Freiburg Üniversitesi rektörü oldu. 1 Mayıs’ta büyük bir törenle Nazi Partisi’ne katıldı.

27 Mayıs 1933’te verdiği rektörlük konuşması en tartışmalı belgesidir. Halkın manevi misyonundan, Almanya’nın kaderinden söz etti. Öğrencilerine şöyle dedi: *“Führer tek başına şimdiki ve gelecekteki Alman gerçekliği ve onun yasasıdır.”* Gerçekliği tek bir insanla özdeşleştirmek, eleştirel düşüncenin intiharıydı.

Husserl’e İhanet

Belki de en acı veren, hocası Edmund Husserl’e karşı tutumuydu. Kendisine felsefede yol gösteren Yahudi düşünüre karşı soğuk davrandı. Husserl’in kampüs kaynaklarını kullanma hakkını yasakladı. 1929’da Varlık ve Zaman’a yazdığı ithafı çıkardı. Yahudi meslektaşlarının üniversiteden uzaklaştırılmasında aktif rol oynadı.

Ama bu coşku uzun sürmedi. 1934’te, sadece on bir ay